

Occhio!

L'editoriale

PAROLA DELL'EDITORE

Het is alweer bijna een maand geleden dat de verkiezingen voor het Europese parlement plaatsvonden. In Nederland vond een waar Frans Timmermans-effect plaats: een wederopstanding van de sociaaldemocraten in 'de strijd' tegen het opkomende populisme. In Italië waren dit keer de verkiezingen toch van groter belang dan in Nederland. De uitslag vormde een belangrijke graadmeter voor de verhoudingen in de regeringcoalitie, *Cinque Stelle* en *Lega*. Alhoewel eerstgenoemde partij tijdens de landelijke verkiezingen van vorig jaar de grootste werd, heeft het sterk aan populariteit moeten inleveren sinds het is gaan regeren. De grote man in de huidige regering is toch wel Matteo Salvini, leider van het rechtse *Lega*. Met sterke verbalen optredens en een ogenschijnlijk onvermoeibare politieke tournee door het land heeft Salvini een groot deel van de stemmen aan zijn kant weten te krijgen. En inderdaad, de Europese verkiezingen bleken voor *Lega* een grote overwinning op te leveren ten opzichte van zijn coalitiepartner *Cinque Stelle*. De koppen van de Italiaanse kranten logen er niet om eerdaags na de uitslag. Salvini en zijn populistische geluid hadden een klinkende overwinning behaald op de *Cinque Stelle* van *voorman* Luigi di Maio. Er gaan zelfs stemmen op dat Salvini voornemens is om de regering aan het wankelen te krijgen. Een nieuwe landelijke verkiezing zou op dit moment onbetwijfeld uitdraaien op een enorme overwinning voor zijn partij. Toch lijkt een dergelijk scenario voorlopig niet aan de orde. De - partijloze en dus neutrale - premier Giuseppe Conte treedt stevast als een bemiddelende factor op. Desodanks dreigde hij twee weken geleden zélf nog op te stappen als het gekibbel van Di Maio en Salvini voort zou blijven duren.

LOCALI STORICI D'ITALIA®
Historical Places of Italy

L'ULTIMO DELL'ANNO! LAATSTE EDITIE VAN HET STUDIEJAAR 2018-2019

Voor jullie ligt een zeer, zeer dikke versie van Occhio! Met liefst twintig pagina's vestigt deze uitgave een record in onze boeken. Reden voor de grote omvang? Het aantal activiteiten, ingezonden stukken én een heuse publicatie van de studenten. Een aantal van jullie heeft onlangs een reflectie geschreven over nieuw materiaal in de Universiteitsbibliotheek. Dankzij een schenking is er een aantal boeken beschikbaar gekomen waarin de Italiaanse kolonisatie van Libië centraal staat. Het bood de mogelijkheid voor een literatuurstudie, in het kader van een collegereeks over de geschiedenis van het moderne Italië. Achterin deze editie vinden jullie deze stukken in een door de nieuwsbriefcommissie speciaal ontworpen katern.

Maar... Dat is natuurlijk niet het enige wat er in deze editie van Occhio! te vinden is! Onze leden Rachel en Daan vertellen wat over hun ervaringen tijdens een Erasmusverblijf in Rome. Daarnaast stellen maar liefst twee van onze nieuwe docenten zich voor: Kim Groothuis en Carmen Van den Bergh. En daar bovenop is er ook nog een verslag te vinden over de komst van schrijver Giuseppe Lupo, de bijzondere samenwerking tussen studenten van het departement Italiaans en twee kunstenaars, een typisch Romeins gerecht van Daan, leestips van mevrouw Heijkant en nog veel meer!

Veel plezier met het lezen van deze editie en nog veel succes gewenst met de afloop van het academische jaar.

Namens de nieuwsbriefcommissie,

Lucas

STUDENTI ALL'ESTERO

DI RACHEL VAN DE MEENT

Ongeveer drie maanden geleden vertrok ik naar Rome om daar een half jaar te wonen en te studeren. Aan de ene kant voelde het meteen als thuis, maar aan de andere kant raak ik nog steeds niet gewend aan de indrukwekkende opgravingen die je overal tegenkomt, die de Romeinen zelf niet eens meer lijken te zien. Ik geniet van de mentaliteit hier, gewoon wat minder gehaast en wat minder strikt. Ook geniet ik van het accent dat de Romeinen hebben in het Italiaans, wat ik vanzelf stukje bij beetje overneem en wat hun mentaliteit lijkt te weerspiegelen.

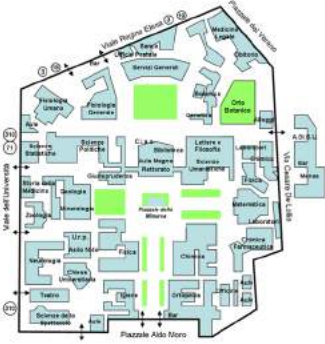
Wat het studeren betreft, ben ik opgelucht dat ik de docenten bijna altijd goed versta en begrijp. Ze zijn ook erg aardig en begripvol wanneer je meedeelt dat je een Erasmus student bent. Dat is best een fijn steuntje in de rug voor die zenuwslopende mondelinge examens waar wij niet aan gewend zijn. De lessen die ik volg zijn erg interessant en maken veel los in mijn hoofd om verder over na te denken. Minpuntje is misschien wel dat je voor een examen een hoop moet lezen, maar er zijn dan weer geen tussentijdse opdrachten.

En wanneer er geen les is, zijn er altijd genoeg leuke evenementen gaande. Ik ga vaak naar tours om minder toeristische delen van Rome te ontdekken of naar tours in de bergen buiten de stad. Afgelopen maand ben ik zelfs op een tour geweest waar je als ware Romein van thermen kon genieten. In de avond kun je vaak bij ESN terecht, de organisatie voor Erasmus studenten. Zij organiseren gezellige avonden met verschillende thema's en voor een leuk prijsje.

Kortom, ik kan eigenlijk niks negatiefs vertellen over mijn ervaringen hier (behalve dan misschien dat je altijd een half uur extra reistijd moet rekenen, aangezien niemand weet wanneer de bus of tram komt). Ik heb zelfs ontdekt wat ik verder wil doen qua opleiding en carrière en ben weer veel bezig met mijn creatievere kant. Ik raad het echt iedereen aan om op Erasmus te gaan en als het aan mij ligt: kies Rome!

Rachel van de Meent

STUDENTI ALL'ESTERO

DI DAAN KESSENS

“Hi, my name is Daan!”

“Hey Daan, nice to meet you! What do you study?”

“I study Italian.”

“Italian?!”

In de drie maanden die ik hier nu zit heb ik al heel veel mensen ontmoet en elke keer begon het gesprek met deze zinnen. Maar laat ik teruggaan naar het begin van dit avontuur. Op vrijdag 1 februari ben ik in Rome aangekomen. Na een weekend wennen in m'n appartement begon de introductieweek van Sapienza. Op maandag verzamelden we allemaal in de grote zaal van het hoofdgebouw. Voor degenen die dit nog niet weten, Sapienza heeft een grote campus genaamd città universitaria, wat daadwerkelijk een soort dorp is binnen de stad met op het terrein meerdere gebouwen van allerlei faculteiten. Het is dan ook de grootste universiteit van Rome en zelfs de grootste van Europa. Ik kwam als een van de eersten de zaal binnenlopen en ik kende nog niemand. In mijn onzekerheid ben ik afwachtend maar op een stoel in het midden gaan zitten. Ik dacht, ik zie wel wat er gebeurt. In eerste instantie ben ik niet trots op deze tactiek. Je gaat immers naar het buitenland om nieuwe ervaringen op te doen en ik vind zelf een afwachtende houding daar niet bij passen. Gelukkig was het deze keer geen verkeerde keuze, want de stoelen om mij heen raakten steeds verder gevuld. Ik raakte in gesprek met mensen uit Frankrijk, België, Finland en iemand anders uit Nederland. Voor ik het wist liep ik buiten de universiteit met een groep Erasmusstudenten richting een pizzeria om met z'n allen wat te gaan lunchen. Dag 1 op de uni: geen woord Italiaans gesproken, maar wel met zeker 15 potentiële nieuwe vrienden op pad geweest. Dag 2 op de uni: de introductie van de faculteit. Degene die ons toespreekt besluit zijn verhaal in het Italiaans te doen. Om mij heen een flink aantal geschokte gezichten, maar niet bij mij. Ik studeer Italiaans, dit is mijn vakgebied! Ik bespeur een vreemde uitspraak van het woord corso bij de spreker. Waar komt deze meneer vandaan? Corso wordt meer [cortso], een typisch fenomeen van het Romeinse dialect. Zei het toch, mijn vakgebied. De rest van de week waren er wat minder activiteiten. Eigenlijk naast een aantal rondleidingen door het centrum niks meer, maar het ontmoeten van nieuwe mensen bleef maar doorgaan. Praat ik veel Italiaans met hen? Nee. Sterker nog, enkelen kunnen geen woord Italiaans en zijn ook niet van plan het te leren. Vandaar ook de verbazing als ik zeg dat ik deze taal studeer. Nou ja, in elk geval wordt m'n Engels een stuk beter en kan ik stiekem de Romeinen af luisteren en nieuwe woorden leren, nieuwe uitdrukkingen, nieuwe zinsconstructies. Van che figo! tot annamo a magna'. Nu ik dit schrijf ben ik over de helft van m'n Erasmusperiode. Ik heb al veel dingen gedaan, veel mensen leren kennen, veel geleerd, maar ik ben nog niet klaar. Ik wil meer typisch Romeinse gerechten leren maken, ik wil zoveel mogelijk zien van Rome en de omgeving, ik wil de tentamens halen. En ik wil Italiaans spreken, want I study Italian.

STUDIEREIS ROME

DI SOFIE LUGTMEIER

Van 4 tot en met 8 april zijn we met een groep studenten naar de prachtige hoofdstad van Italië gereisd. Nu is een reisje naar Rome natuurlijk altijd een goed idee, maar ditmaal hadden we een extra goede reden. Twee van onze medestudenten, Daan en Rachel, zijn namelijk op Erasmus uitwisseling aan de Università Sapienza di Roma!

Vol goede moed en in alle vroegte (lees 03:40) verzamelden we op Leiden Centraal. Na lang wachten op Schiphol en een turbulent vluchtje waren we om half 10 dan eindelijk gearriveerd in Rome.

Bij aankomst in het appartement, op prachtige ligging naast Piazza Navona, was er uiteraard sprake van een emotionele hereniging met Daan en Rachel. Na een beetje bij gekletst te hebben, was het tijd voor de eerste opdracht van 'Wie is de Mol', oftewel 'Chi è la Talpa', waar Daan ook ditmaal veel tijd in had gestoken. Voor wie geen idee heeft wat dit inhoudt, raad ik aan het reisverslag in de vorige 'Occhio' te lezen. Na in groepjes naar verschillende locaties te zijn geleid, was het noodzaak Daan te vinden aan de hand van hints. Dit was ons 'helaas' niet gelukt, maar we hadden er wel wat stapjes bij op de stappenteller!

Om het aantal stappen nog wat hoger te brengen, hebben we ons daarna verplaatst naar het pittoreske Trastevere, waar we een rondleiding kregen van tour guide Alessandro van 'Veni Vidi Visit'. Zo brachten we een bezoekje aan de basiliek van Santa Cecilia. Santa Cecilia, ook wel bekend als patrones van de muziek, stierf rond 230 na Christus een lugubere marteldood op de plaats van de huidige kerk. Echter lukte het haar moordenaars niet om haar te doden en bleef ze zelfs nog drie dagen leven nadat zij haar tot driemaal hebben geprobeerd te onthoofden. Leuk weetje: in de vijftiende eeuw werd Cecilia benoemd tot beschermheilige van de muziek. Echter was dit het resultaat van een vertaalfoutje. Van een tekst die beschreef dat tijdens haar huwelijksfeest orgel werd gespeeld, werd gemaakt dat Cecilia zichzelf op een orgel begeleidde terwijl zij tot de Heer zong. Op de tweede dag brachten we een bezoek aan de Sapienza Universiteit, waar studenten Rachel en Daan ons een rondleiding gaven. Wat opviel waren de imposante gebouwen die zich op de campus bevinden. Maar niet alleen de buitenkant was imposant te noemen, ook de collegezalen waren gesitueerd in een heuse beeldengalerij. Leuk weetje nummer twee: voor het hoofdgebouw staat een beeld van Minerva. De legende gaat dat wanneer je haar in d'r ogen kijkt, je nooit zal afstuderen aan de Sapienza universiteit. Hoewel ik waarschijnlijk niet in Rome zal studeren (zeg nooit nooit), heb ik haar ogen maar wijselijk vermeden.

Dag drie brak aan en we begaven ons richting de Via Appia. Daar hebben we voor een uurtje even niet van het heerlijke weer kunnen genieten, omdat we afdaalden naar de catacomben van San Callisto. Dit was oorspronkelijk een begraafplaats van de pausen en er zijn dan ook 9 graven van pausen uit de 3e eeuw te vinden. Erg indrukwekkend!

Op de zondagmorgen zijn we uitgetrokken naar het Sint-Pietersplein voor het zondag gebed. Het welbekende plein voor de Sint-Pieterskerk was uiteraard weer goed gevuld, dit allemaal om maar een glimp op te vangen van Paus Franciscus. Verder stonden de laatste dagen voornamelijk in het teken van de ontknoping van 'Chi è la Talpa'. Na 4 opdrachten en een spannende ontknoping werd duidelijk dat ik weer was teruggekeerd als de Mol. Ditmaal had niemand het door en was de pot historisch laag... Missie geslaagd!

SAPEVI CHE...

De studiereizen vormen inmiddels een onmisbaar onderdeel van onze studievereniging. Het biedt studenten een extra verdieping in de studie. Italiaans leer je immers het beste door jezelf te omgeven met Italianen! Desondanks is het vooral het opsnuiven van de cultuur dat er steevast voor zorgt dat een delegatie van de leden afreist naar het zuiden. Het lastige van studiereizen is alleen... de bestemming! In de afgelopen jaren zijn enkele grote steden aangedaan als bestemming. Een uitstapje naar het verre zuiden, Catania, vormde in 2018 hier de uitzondering op. Heb je zelf suggesties, ideeën of absolute hotpots die niet gemist mogen worden in de toekomst? Meld je dan aan voor de Reiscommissie! Het biedt een waardevolle ervaring met het organiseren van een studiereis naar Italië. Daarnaast leer je wat er allemaal komt kijken bij het aanvragen van eventuele subsidies, leg je contact met universiteiten in Italië en begeleid je de reisgroep op locatie.

Neem eens een kijkje op de website voor een impressie van eerdere bestemmingen. Of kijk natuurlijk in de vorige edities van Occhio voor de reisverslagen.

Uiteraard hebben we ook genoten van het heerlijke eten. Nu had ik geluk dat mijn favoriete pasta zijn origine kent in Rome, de pasta Cacio e Pepe. Daarnaast hebben we ook kennis kunnen maken met de 'suppli', de favoriete gefrituurde snack van de (huidige) Romeinen. Het is een gefrituurde ovale bal met daarin risotto rijst, tomaten ragù en in het midden mozzarella. Je zou het een beetje kunnen vergelijken met de 'arancini' uit Sicilië en (ik durf de vergelijking bijna niet te maken) de 'eierbal' uit Groningen. Zeker een aanrader als je een keer in Rome bent en zin hebt in een vlugge snack!

Al met al was het weer een geslaagde reis en ik kan niet wachten tot we ons weer naar Italië mogen begeven voor de volgende studiereis! Wij hopen jullie ook!

Heb je vragen of suggesties over de studiereizen van volgende jaar óf lijkt het jou leuk om volgend jaar mee te helpen bij het organiseren van de studiereizen? Stuur dan vooral een mailtje naar letrecorone@hum.leidenuniv.nl!

Cari saluti,

Sofie Lugtmeier

DI DOV'È? DI KIM GROOTHUIS

Ciao a tutti, sono Kim Groothuis. Come saprete, insegno linguistica e una parte di taalvaardigheid durante questo semestre. Ho studiato anch'io, come voi, al dipartimento di italiano non molto tempo fa e ritornare a Leiden è stato bellissimo, proprio perché ora tengo i corsi che ho seguito pure io. Mentre insegno, mi tornano in mente tanti ricordi, tra cui le tante pizze mangiate in compagnia de Le Tre Corone, i corsi, le degustazioni di vino, e i viaggi con i compagni di studio, tra cui alcune che tuttora conto fra le mie amiche più care.

Sono olandese, di Maastricht, ma fin da piccola sono sempre andata in vacanza in Italia, e così è nata una grande passione per tutto ciò che ha a che fare con il Belpaese. E' stata quindi una scelta facile andare a Leida dopo il liceo per i miei studi universitari. Ho studiato lettere classiche e italiano come triennali dopodiché ho deciso di specializzarmi in linguistica facendo un master di linguistica e uno di italiano. Durante la mia triennale ho passato un semestre in Erasmus a Bologna, uno dei periodi più belli della mia vita. Bologna è una città meravigliosa, perché è piena di studenti e di cose da fare; inoltre, andavo a fare aperitivo quasi sempre dopo ogni pomeriggio di studio, e data la sua posizione, potevo prendere diversi treni per scoprire weekend dopo weekend le varie città del Nord Italia.

Dopo la laurea specialistica sono partita di nuovo; questa volta, però, mi sono diretta a Cambridge, per fare il dottorato in linguistica italiana. Tutti mi chiedono sempre come mai un' appassionata dell'Italia ha deciso di trasferirsi in Inghilterra, un paese che non ha il sole, la gastronomia o il calore dell'Italia; ma dato che Cambridge è uno dei centri più importanti per la dialettologia e la sintassi italiane, è sempre stato il mio obiettivo fare il dottorato lì. La mia ricerca si concentra sul concetto della finitezza nelle lingue romanze, cioè la differenza tra un verbo flessso e un verbo non-finito, come per esempio un infinito o un participio. Può sembrare una distinzione abbastanza intuitiva, perfino semplice, ma se prendiamo in considerazione le varie lingue parlate in Italia (lingue perché i dialetti locali valgono quanto le lingue standard!), troviamo tante costruzioni che non si classificano così facilmente come forme finite o non finite. Un esempio è l'infinito flessso del sardo, o il congiuntivo balcanico che sostituisce l'infinito in salentino e nel calabrese meridionale. Questa mia ricerca mi ha permesso di fare delle esperienze straordinarie, come la ricerca sul campo in Sardegna. L'anno scorso sono andata in giro per i piccoli paesi sperduti fra le montagne nuoresi, con lo scopo di intervistare dei parlanti nativi sardi (tra cui un uomo di 107 anni!). Sono stati tutti gentilissimi, mi hanno parlato in sardo della loro vita, della loro amata isola e delle loro tradizioni, e ovviamente non sono mancate occasioni per assaggiare le specialità locali!

Ora sto finendo la mia tesi di dottorato e nel frattempo sono dove la mia carriera accademica è iniziata; trovarsi dall'altra parte della cattedra è un'esperienza un po' surreale ma molto entusiasmante!

In bocca al lupo per gli esami e buone vacanze!

DI DOV'È?

DI CARMEN VAN DEN BERGH

Een lied-gedicht voor Hippolyte Taine

Lieve studenten

*Wie ik ben, weten jullie inmiddels maar al te goed
Ik heb een Italiaanse auto, een Italiaanse hond en Belgisch-Italiaans bloed
Zoals Pirandello ons vertelt
is niet alles wat het lijkt*

*Maar met een voornaam als de mijne
had Taine*

het genre van deze tekst alvast voorspeld

Heel lyrisch zal ik niet zijn

Verwacht hier geen Dantesk rijm

noch een Petrarkisch sonnet

maar ook geen hermetisch couplet

Leopardi gaat voor mij een heg te ver

D'annunzio waant zich een halfgod, een ster

Marinetti fnuikt leestekens en versvormen

Pasolini hekelt godsdienst, kazen en normen

Bij gebrek aan poëtisch talent

voel ik mezelf meer een lezer, onderzoeker en docent.

Een terugblik op mijn eerste Leidse academiejaar?

Wat mij betreft, was het onvoorstelbaar

zwaar, kan ik het niet noemen

maar een enjambement kan veel verbloemen

voorspelbaar, banaal of saai was het in geen geval

dankbaar ben ik jullie vooral

Het was een jaar vol literaire avonden met gastsprekers, vertalers en schrijvers

Een jaar van presentaties, theoretische debatten, en hoge cijfers

Een jaar waarin grenzen werden afgetast, verlegd en verrijkt

niet enkel die van de canon

die weifelend buiten de eigen landsgrenzen kijkt

Het was een jaar waar videopresentaties werden omgetoverd in artistieke creaties

Maar ook een jaar waarin jullie zelf een filmset opstelden en

jullie ervaringen in een promofilmpje vertelden

Een jaar van programmavernieuwingen en geslaagde visitaties (!)

Een jaar met zoveel raamvertellingen en kortverhalen, dat zelfs Boccaccio erin zou verdwalen

Een jaar te mooi en te rijk

om hier in een paar regels te kunnen bezingen

Maar het is niet onbelangrijk

om jullie alvast te bedanken voor de fantastische herinneringen.

#Illy, il cagnolino sardo dal color caffèlatte

Carmen Van den Bergh is als universitair docent Italiaanse Letterkunde verbonden aan de Faculteit Geesteswetenschappen (onderzoeksinstituut LUCAS) van de Universiteit van Leiden, waar ze tevens ook voorzitter is voor de opleiding Italiaanse taal en cultuur. Tegelijkertijd werkt ze in België aan de KU Leuven, waar ze sinds 2008 actief is als docent en onderzoeker binnen de vakgroep Italiaans. Ze wordt in haar onderzoek ondersteund door het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) waar ze twee onderzoeksmandaten heeft weten te verwerven. Haar onderzoeksspecialisaties zijn het heteronomistisch proza uit het Italiaanse interbellum, het (neo)realisme van de jaren 1920-1930, moderne verhalenbundels, anthologieën en schrijversrubrieken in kranten en tijdschriften. Voor een breder publiek organiseert ze jaarlijks een reeks avondgesprekken rond hedendaagse auteurs (Baricco, Ferrante, Malaparte, Vittorini, Lahiri, Janeczek, ...) en treedt ook op als curator voor tentoonstellingen rond literatuur op het kruispunt met artistieke Avant-gardes (2010), Documenten (2012) en Schilderkunst (2017). Carmen zetelt in het bestuur van de AIPI – een Internationale vereniging voor Italiaanse professoren en is eind/hoofdredactrice van een aantal tijdschriften die zich inhouden met Italiaanse en Romaanse talen. Carmen is mede-oprichter en directeur van de Dante Alighieri-vereniging van Leuven, waarin allerlei Italiaanse activiteiten, lezingen en workshops worden georganiseerd.

#Roberto Benigni, Premio Oscar
#Incontri accademici in onore della
Commedia di Dante Alighieri

#LetteraturaCinema2019 – La creazione
di un set cinematografico BA3/MA

“De Italiaanse roman in de Verf gezet”
– Creatief project BA1

Carmen van den Bergh

LEESTIPS DI MARIE-JOSÉ HEJKANT

Milena Agus, *Ali di babbo* (2008).

Een excentrieke oudere dame verzet zich tot het uiterste tegen projectontwikkelaars die haar landje in de omgeving van Cagliari willen kopen om er een vakantiedorp te bouwen.

Niccolò Ammaniti, *Io non ho paura* (2001).

Een jongetje uit Puglia ontdekt het kwaad in de wereld, wanneer hij stuit op een leeftijdgenoot opgesloten door een bende in een onderaardse put.

Alessandro Baricco, *Seta* (1996).

Een 19e eeuwse Franse zijderupshandelaar wordt verleid door een geheimzinnige Japanse vrouw.

Giorgio Bassani, *Il giardino dei Finzi Contini* (1962).

Een joodse jongen wordt verliefd op de dochter van een patriciërsfamilie woonachtig op een landgoed in Ferrara, waarmee hij in contact komt dankzij de rassenwetten afgekondigd door het fascistische regime in 1938.

Italo Calvino, *Il barone rampante* (1957). Een baron brengt zijn hele leven door in de toppen van de bomen van Liguria, nadat hij in 1767 op twaalfjarige leeftijd in een steeneik is geklommen.

Carlo Cassola, *Un cuore arido* (1961). Een ongelukkige liefdesgeschiedenis die zich afspeelt tegen de achtergrond van het platteland en het strand van de Maremma Toscana.

Carlo Levi, *Cristo si è fermato a Eboli* (1945). Kroniek van de Turijnse arts over zijn ballingschap in de jaren 1935-1936 in een armoedig dorpje in Basilicata, vlakbij de holenstad Matera.

Rosetta Loy, *Cioccolata da Hanselmann* (1995). Een joods-Italiaanse professor duikt tijdens de Tweede Wereldoorlog onder in Ticino (het zuidelijkste kanton van Zwitserland), begint een relatie en pleegt een moord.

Dacia Maraini, *Voci* (1994). Een journaliste van een commerciële radiozender, die in Rome onderzoek doet naar het fenomeen femminicidio in de Italiaanse samenleving, stuit op een raadselachtige moord.

Melania Mazzucco, *Sei come sei* (2013). De elfjarige dochter van een homopaar gaat na de dood van haar biologische vader op zoek naar haar andere vader, die zich heeft teruggetrokken in een huis in de Apennijnen, nadat hem de voogdij over het meisje is ontzegd.

Cesare Pavese, *La luna e i falò* (1950). Een emigrant keert na twintig jaar terug naar zijn geboortedorp in de heuvels van de Langhe ten zuiden van Turijn, waar het verlangen naar zijn gelukkige kindertijd wordt gefrustreerd door gevoelens van vervreemding.

Vasco Pratolini, Cronache di poveri amanti (1945).

In de jaren twintig van de vorige eeuw wordt het alledaagse leven van de arme bewoners van Via del Corno, een nauw straatje in de buurt van Palazzo Vecchio, danig verstoord door de moord op één van hen door fascistische knokploegen.

Luigi Pirandello, Il fu Mattia Pascal (1904).

Een man probeert tevergeefs in Rome een nieuw bestaan op te bouwen, nadat hij een fortuin in Monaco heeft gewonnen en op de terugreis naar huis in de krant zijn overlijdensadvertentie heeft gelezen.

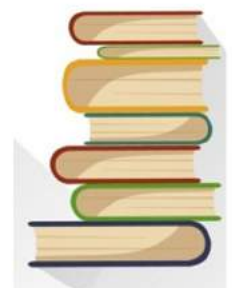
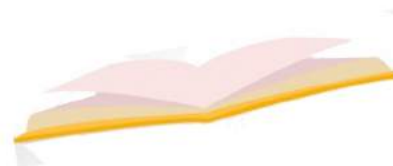
Leonardo Sciasca, A ciascuno il suo (1966).

Een zonderlinge professor onderzoekt een gecompliceerde misdaad, die is gepleegd in zijn dorp op Sicilië, maar wordt zelf slachtoffer van de moordenaars.

Ben je benieuwd wat op dit moment de bestsellers zijn in Italië? In onderstaand overzicht kun je zien wat volgens boekwinkel Fetrinelli de must haves zijn voor deze zomer!

<p>Il cuoco dell'Al... Andrea Camilleri € 11,90 €-14,00</p>	<p>I leoni di Sicil... Stefania Auci ★★★★★ € 15,30 €-19,00</p>	<p>Nella Notte Concita De Grego... ★★★★★ € 14,02 €-16,60</p>	<p>In mare non esis... Roberto Saviano ★★★★★ € 18,61 €-21,00</p>	<p>Genesi Guido Tonelli ★★★★★ € 14,45 €-17,00</p>
<p>Oltre l'inverno Isabel Allende € 9,90</p>	<p>Le ali sotto al ... Cesare Cremonini € 11,05 €-13,00</p>	<p>Aria Marzia Sicignano € 13,60 €-16,00</p>	<p>Lena e la tempes... Alessia Gazzola € 13,94 €-16,40</p>	<p>Le cose che bruc... Michele Serra ★★★★★ € 12,75 €-16,00</p>

INCONTRO CON LO SCRITTORE GIUSEPPE LUPO

*Un intenso e struggente romanzo della nazione*¹¹

SCRITTO DI CHIARA SARA DUMINUCO

CHIARA SARA DUMINUCO

Dopo aver conseguito la laurea triennale in Mediazione Linguistica, ho deciso di proseguire gli studi presso l'università di Bologna, dove frequento la Laurea Magistrale in Lingua Italiana per Stranieri. Presso l'Università di Leiden svolgo un tirocinio curricolare nelle classi di italiano, svolgendo diversi compiti: dall'osservazione della didattica e il sostegno allo studio, alla realizzazione di lezioni su diverse tematiche relative ai programmi proposti dal Dipartimento di Italiano.

Martedì 30 Aprile 2019, presso i locali della Biblioteca centrale dell'Università di Leiden, si è tenuto l'incontro con lo scrittore Giuseppe Lupo. Autore già di sette romanzi, Lupo ha presentato il suo nuovo libro, *Gli anni del nostro incanto* (Marsilio Editore), vincitore del Premio Viareggio nel 2018. Prima della presentazione, gli studenti del corso di Cultura Italiana hanno assistito ad una sua lezione sui romanzi che raccontano dell'Italia industriale e del boom economico che il paese ha conosciuto. Attraverso alcune figure chiave, come Elio Vittorini, Leonardo Sinisgalli e Adriano Olivetti, il professore Lupo ha ripercorso, insieme agli studenti, le varie tappe attraverso cui la letteratura italiana si è fatta portavoce degli eventi cruciali del periodo degli anni Sessanta.

La discussione ha poi avuto seguito nella tavola rotonda organizzata dagli studenti e aperta al pubblico, durante la quale lo scrittore ha risposto alle domande e alle curiosità dei partecipanti. Partendo dalla copertina del romanzo, una foto che ritrae una famiglia degli anni '60 a cavallo di una Vespa per le strade di Milano, l'autore ha presentato i protagonisti della sua storia. Proprio l'immagine ritrovata per caso ha ispirato Lupo, il quale ha immaginato la possibile vita di ogni membro della famiglia ritratta, dipingendo identità complesse e caratteristiche del periodo. Il soggetto principale del libro è, infatti, proprio "l'Italia spensierata del miracolo economico, una nazione che si lascia cullare dalle canzoni di Sanremo, sogna viaggi in autostrada, si entusiasma con i lanci nello spazio dei satelliti americani e sovietici, e crede nel futuro, almeno fino a quando non soffia il vento della contestazione giovanile e all'orizzonte si addensano le prime ombre del terrorismo". Il romanzo è il primo esperimento dell'autore nel genere realista, dopo anni dedicati principalmente alla scrittura onirica.

Con la disponibilità e la simpatia che lo caratterizzano, Giuseppe Lupo ha intrattenuto e coinvolto il pubblico con racconti e aneddoti relativi ai momenti che hanno accompagnato la scrittura del libro. La storia ha dato vita ad un dibattito in cui sono emerse riflessioni sui fenomeni sociali e culturali che hanno caratterizzato gli anni del boom economico e gli anni di Piombo. Si è potuto discutere anche sui temi del confronto con la realtà odierna, della realtà linguistica dell'Italia e del rapporto generazionale di allora. Grazie all'impegno degli studenti e del corpo docenti del dipartimento, la serata si è conclusa nel migliore dei modi, tra chiacchiere, autografi e auguri per la sua carriera di scrittore.

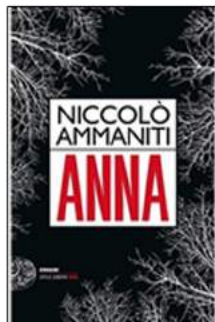

DE ITALIAANSE ROMAN IN DE VERF

DI CARMEN VAN DEN BERGH

In dit tweede semester van het academiejaar liep er een didactisch project waar de Moderne Italiaanse roman in de “verf” werd gezet, letterlijk en figuurlijk. Om dit project te verwezenlijken, sloegen studenten en schilders de handen in elkaar.

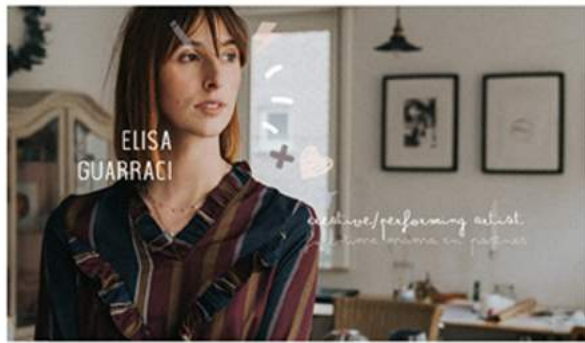
De studenten Moderne Italiaanse Letterkunde (BA1) hebben wekenlang gewerkt aan het uitkiezen, analyseren en interpreteren van een roman naar keuze. Van alle romans werd er uiteindelijk een kleine selectie gemaakt, zodat er uiteindelijk maar 6 romans overbleven: *Acciaio* van Silvia Avallone, *Anna* van Niccolò Ammaniti, *La Ferocia* van Nicola Lagioia, *Seta* van Alessandro Baricco, en twee romans van Primo Levi: *Se questo è un uomo*, en *La tregua*.

De moeilijkste taak was wellicht om die zes romans omgezet te krijgen in schilderwerken. Hiervoor was het noodzakelijk om in groepsverband te werken, en samen tot een heldere samenvatting van het verhaal te komen, enkele pakkende passages te selecteren en dit allemaal uit te schrijven in een professionele storyboard, met aandacht voor de verschillende overgangen en communicatieve tricks. De bedoeling van de video's was om twee contemporaine Vlaamse schilders te bereiken, Frank Rombouts en Elisa Guarracci, en hen warm te maken voor de Italiaanse literatuur zodat ze met hun kwasten en penselen aan de slag zouden gaan.

De artiesten verwezenlijkten - elk met hun eigen stijl en techniek - de volgende vijf doeken die rechtstreeks in verband staan met de analyses van onze studenten Italiaanse Literatuur: In haar werken "Staal" en "Zijde" plaatst Elisa Guarracci twee werelden tegenover elkaar, als in een contrastief tweeluik: aan de ene kant wordt er een romantisch liefdesverhaal afgebeeld, geïnspireerd op het sprookjesachtige "Zijde" (van Alessandro Baricco) en anderzijds toont ze een harde, niet verbloemde realiteit van twee meisjes die opgroeien in arbeidersfamilies bij de fabriek in Piombino, naar de roman van Silvia Avallone. Staalhard en zijdezacht, twee kanten van eenzelfde medaille.

Frank Rombouts en Elisa Guarraci, schilders

© Elisa Guarraci, "Zijde" (1)

De artiesten verwezenlijkten - elk met hun eigen stijl en techniek - de volgende vijf doeken die rechtstreeks in verband staan met de analyses van onze studenten Italiaanse Literatuur: In haar werken "Staal" en "Zijde" plaatst Elisa Guarraci twee werelden tegenover elkaar, als in een contrastief tweeluik: aan de ene kant wordt er een romantisch liefdesverhaal afgebeeld, geïnspireerd op het sprookjesachtige "Zijde" (van Alessandro Baricco) en anderzijds toont ze een harde, niet verbloemde realiteit van twee meisjes die opgroeien in arbeidersfamilies bij de fabriek in Piombino, naar de roman van Silvia Avallone. Staalhard en zijdezacht, twee kanten van eenzelfde medaille.

© Elisa Guarraci, "Staal" (2)

In de werken van Frank Rombouts wordt er gewerkt met donkere en felle penseelstrepen die ons meenemen in de werelden van auteurs Primo Levi, Nicola Lagioia en Niccolò Ammaniti, die elk een duistere ervaring verhaald hebben. In elk van de drie doeken wordt er gespeeld met koud-warm contrasten, vertrekkende van de basiskleuren: van de memoires uit het concentratiekamp in de romans van Levi, tot een apocalyptisch verhaal in "Anna" waar alle volwassenen sterven aan een virus en enkel nog kinderen overblijven en tot slot een boeiende thriller "De Wreedheid", waarin het genre van de misdaadroman ingezet wordt om enerzijds de lezers mee te zuigen in het verhaal en anderzijds wakker te schudden door de huidige maatschappij aan te klagen.

Concept en Realisatie

Dit literair-artistische project is tot stand gekomen in het kader van de colleges Moderne Italiaanse Letterkunde, o.l.v. Dr. Carmen Van den Bergh, samen met de studenten uit BA1 Violette Bandu, Roos Bruinsma, Lili Fischer, Vera Hendriks, Valentina Luiten, Ilse Mulder, Tatum Paauwe, Claudia Robustella, Jeanine van Riel, Madeleine Zevenbergen, Maria Zuidwijk en de schilders Frank Rombouts en Elisa Guarraci.

© Frank Rombouts – Memoires (3)

© Frank Rombouts – Anna (4)

© Frank Rombouts – De wreedheid (5)

RICETTE MERAVIGLIOSE

DI DAAN KESSENS

Classica ricetta romana: rigatoni alla carbonara

Spaghetti alla carbonara is over de hele wereld bekend. Volgens velen heeft dit gerecht zijn origine in Rome. Het bekendste verhaal gaat dat in 1944, tijdens de bevrijding van Rome, de Amerikaanse soldaten zowel bacon als eieren bij zich hadden, twee ingrediënten die in het Amerikaanse leger veel gebruikt werden. De Romeinse koks gingen hiermee aan de gang en maakten, door pasta en kaas toe te voegen, de carbonara. Naast dit verhaal gaan er nog een aantal rond, maar we komen hier natuurlijk voor het recept!

Dit gerecht is het eerste wat ik heb leren maken toen ik in Rome aankwam. Ter referentie gebruikte ik het recept van Giallo Zafferano, een bekende Italiaanse website voor recepten. Persoonlijk gebruik ik altijd rigatoni, omdat, zoals de meeste mensen wel weten, ik niet heel goed ben in de pasta draaien met m'n vork. In Rome worden guanciale (wangspek) en pecorino romano gebruikt, maar pancetta en parmigiano zijn hier prima vervangers voor als je niet voor echte Romeinen kookt. Voor vier personen heb je het volgende nodig:

- 320 gram pasta (spaghetti of rigatoni zijn gebruikelijk)
- 150 gram guanciale (wangspek)
- 50 gram pecorino romano
- 6 eieren
- Zwarte peper en zout

Breng als eerste een pan met water aan de kook. Snijd ondertussen de guanciale in dunne reepjes als deze nog niet is gesneden. Mochten er nog randjes aan zitten, snijd deze dan eerst weg. Als het water kookt, doe dan de pasta erin en laat het koken tot het al dente is. Breek nu de eieren in een kommetje, drie hele eieren en van de andere drie alleen het eiwit. Doe hier wat zwarte peper en het meeste van de pecorino bij en meng dit. Als de pasta bijna al dente is kan je beginnen met de guanciale bakken in een ruime pan met daarin een beetje olie. Op dit moment zet ik meestal het kommetje met ei en pecorino op de pan met kokend water, zodat het ei niet meer helemaal rauw is. Houd dit wel goed in de gaten, het moet nog wel vloeibaar blijven. Als de pasta goed is, giet deze dan af en doe deze in de pan bij de guanciale. Zorg ervoor dat alles goed heet is, want voor het mengsel van ei en pecorino in de pan gaat, moet het vuur onder de pan uit worden gezet. Doe het mengsel bij de pasta en guanciale en roer dit goed door, totdat het mengsel tussen alle pasta zit. Voeg naar smaak nog wat zout toe en garneer het af met het restant van de pecorino

Buon appetito!

Universiteit
Leiden

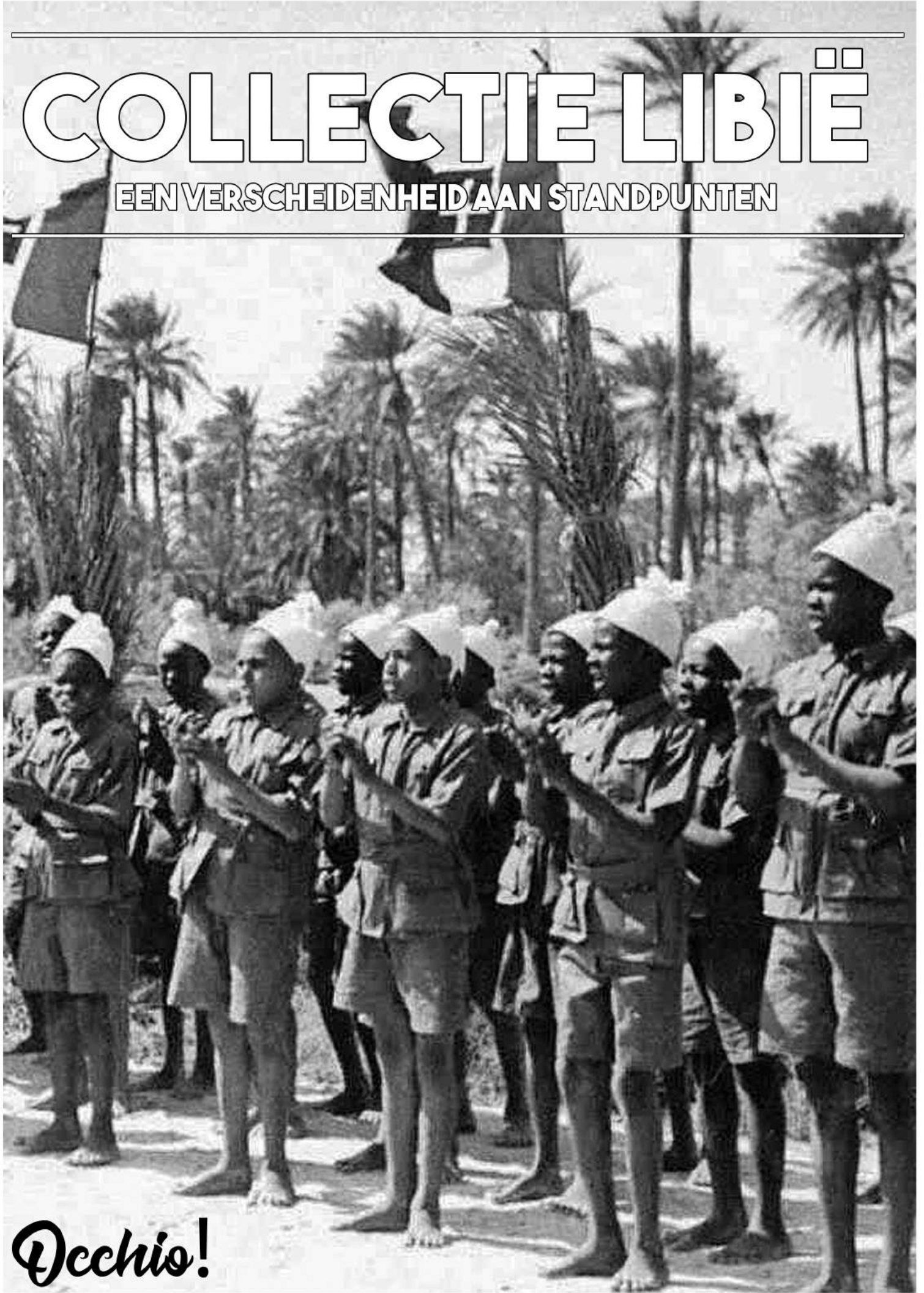
SUL DIPARTIMENTO DI MARIA ZUIJDWIJK

Na twee jaar rechten te hebben gestudeerd in Groningen, besloot ik afgelopen jaar dat het tijd werd om te doen wat ik al jaren wilde: Italiaans studeren. In Groningen is Italiaans ingebed in een opleiding die veel breder is (Europese talen en culturen), maar omdat mijn interesse vooral bij Italië ligt, bleek Leiden de juiste keuze. Het contrast met rechten kon haast niet groter zijn: waar ik eerst met zo'n vierhonderd studenten in een collegezaal zat, kwam ik nu in een groep terecht die in één lokaal paste. En waar ik bij rechten altijd de naam van mijn docenten vergat omdat die niet alleen per vak, maar soms zelfs per college verschilden, zou me dat hier niet eens lukken als ik het zou willen. Wat mij betreft alleen maar positief. Ik zou bovendien voor geen goud de gedichten van Eugenio Montale, het gepuzzel bij taalkunde of de interessante geschiedenis van Italië gemist willen hebben, laat staan de colleges taalvaardigheid. Afgezien van de inhoud van de studie zijn de lieve mensen die ik hier heb ontmoet voor mij minstens zo belangrijk. Al met al heb ik geen moment spijt gehad van mijn keuze. Ik kijk uit naar volgend collegejaar!

COLLECTIE LIBIË

EEN VERScheidenHEID AAN STANDPUNTEN

Dechis!

COLLECTIE LIBIË

DEGLI STUDENTI

1. INLEIDING

In dit artikel worden enkele werken behandeld uit de collectie over de Italiaanse kolonisatie in Libië, die heeft plaatsgevonden in 1911-1912 en werd hernomen in de jaren '20. Deze collectie is dankzij een schenking sinds kort in het bezit van de universiteit Leiden. De collectie omvat veel belangrijke werken die deze episode in de Italiaanse geschiedenis documenteren, en behelst verschillende periodes: er zijn werken uit de pre-fascistische periode, maar ook uit het fascistische tijdperk en uit de periode na de Tweede Wereldoorlog. Doordat de collectie meerdere tijdvakken beslaat, komen er zeer uiteenlopende standpunten over de Italiaanse kolonisatie naar voren. In dit artikel wordt voor iedere periode ingegaan op enkele werken uit deze collectie, waarbij wordt benadrukt waarom ze opvallend of juist karakteriserend zijn voor de periode waarin ze zijn geschreven. In de conclusie volgt ten slotte een korte samenvatting van de bevindingen en een aanbeveling voor nader onderzoek.

2. PERIODE 1: 1911–1922

Door Tatum Paauwe en Jeanine van Riel

De pre-fascistische periode toont een grote variatie aan bronnen. De diversiteit aan genres en verschillende opvattingen die hierin uitgedragen worden geven aan dat er in deze periode een zekere vrijheid van meningsuiting was. Een strikte censuur door de overheid, die we in de fascistische periode wel zullen tegenkomen, was hier nog niet aanwezig.

Tegengestelde opvattingen wat betreft de interventie in Libië komen het sterkst naar voren wanneer we *L'ora di Tripoli* (Milaan, 1911) vergelijken met *L'impresa di Tripoli* (Società anonima editrice 'Avanti!', 1912). Het eerste werk, geschreven door Enrico Corradini, toont een sterk interventionistische houding. In de ogen van de schrijver behoort Libië toe aan Italië. In *L'impresa di Tripoli* daarentegen wordt de bezetting 'ingiustificabile' genoemd. Dit werk is een politiek verslag geschreven door de politicus Emilio Pinchia. Zijn visie wat betreft de kwestie in Libië komt overeen met zijn gematigde socialistische politieke voorkeur. Dit dagboek *politico* is dan ook gepubliceerd door de socialistische uitgever *Avanti!*.

Het is belangrijk te vermelden dat niet alle werken uit deze periode een uitgesproken militaristische lading hebben. Zo is *Tripoli e dintorni* (Rome, 1914) een reisgids met kaarten en afbeeldingen van gebieden rondom Tripoli, bestemd voor de Touring Club Italiano. Ook in *L'oasi di Ghat e le sue adiacenze* (Città di Castello, 1912) neemt de auteur eerder een antropologische dan een militaristische houding aan. De schrijver, kapitein G. Bourbon del Monte Santa Maria, geeft in het voorwoord aan dat hij een situatie wil schetsen van de koloniale bezetting van Italië in Noord-Afrika. In het verhaal beschrijft hij bijvoorbeeld de levenswijze en de eigenschappen van de Berberstam Tuareg.

In *Adventures in Tripoli* (Londen, 1924) kiest de Engelse schrijver Ernest H. Griffin de kant van de inheemse volkeren. Opvallend is dat hij zijn boek voor de oorlog heeft geschreven, maar pas in 1924 heeft laten uitgeven. In het voorwoord beschrijft hij zijn reden om met de publicatie te wachten tot na de oorlog. Hij wilde geen weerstand wekken bij zijn Italiaanse bondgenoten, tevens de reden waarom hij in zijn verhaal bloedige oorlogssituaties heeft weggelaten.

Juist door deze grote diversiteit is de collectie uit de pre-fascistische periode waardevol voor een onderzoek. Door de relatieve vrijheid van meningsuiting is er een verscheidenheid aan standpunten te zien, waardoor we een gevarieerd beeld hebben van de aanwezige visies uit deze periode.

3. PERIODE 2: 1921–1945

Door Lili Fischer en Maria Zuijdwijk

Rodolfo Graziani was een Italiaanse generaal die in 1936 prominente functies bekleedde in de Italiaanse koloniën. Hij is een omstreden figuur, die tijdens de Tweede Wereldoorlog trouw bleef aan Mussolini. Graziani heeft enkele boeken geschreven over zijn expedities in Afrika. Graziani's visie op de Libische kwesties zijn voornamelijk te vinden in het voorwoord van zijn werken. In het voorwoord van *La riconquista del Fezzan* (Milaan, 1934) vertelt Graziani met welk doel hij dit boek gepubliceerd heeft. Ten eerste was het boek bedoeld om officieren materie te geven om te studeren en om zich te ontspannen tijdens de woelige periode in Libië. Daarnaast richtte het zich tot de jongeren in Italië. Graziani hoopte dat de jongeren met een vurige blik naar het veroveren van kolonies zouden kijken en zouden beseffen dat de kolonies belangrijk waren voor de vergroting van het fascistische vaderland.

Een tweede boek van Graziani, *La Libia Redenta* (Napels, 1948), drukt een andere visie op de Libische kwestie uit. Dit is duidelijk te vinden in het voorwoord. Hierin geeft Graziani aan dat hij de Libiërs wil verlossen van hun huidige cultuur door ze te "italianiseren", dat wil zeggen door ze de Italiaanse beschaving bij te brengen. Bij het voorwoord toont het boek een opmerkelijke afbeelding. Hierop staat een grote fontein in de Sahara. De fontein lijkt op triomfboog van water en staat vermoedelijk symbool voor de 'geweldige' Italiaanse heerschappij in Libië. Volgens de promotiewikkel van het boek documenteert het "de opofferingen, het werk en de waarde van de pioniers, kolonisatoren en soldaten van het Libië van de Italianen". Tot slot is het jaartal van uitgave opvallend, omdat het niet tijdens of vlak na de Libische kwestie is gepubliceerd, maar jaren later. Zoals Graziani in het nawoord vermeldt, wilde hij met dit boek zijn imago in ere herstellen.

Een ander belangrijk boek, uitgegeven door het ministerie van Koloniën, is *La nuova Italia d'Oltremare* (Milaan, 1934) van Angelo Piccioli. In het boek wordt beschreven hoe de Italianen Libië aantreffen en wat de Italiaanse overheid in de tijd van haar heerschappij zoal heeft veranderd. Dit wordt geïllustreerd aan de hand van talloze foto's, kaartjes en grafieken. Opvallend is het voorwoord, dat door Benito Mussolini zelf is geschreven. Hierin looft hij het boek, dat een motief zou zijn om trots te zijn op de fascist. Hij vindt dat ook buitenlanders het boek moeten lezen, opdat ze zien wat voor "koloniale grootmacht" Italië zou zijn. Als ze geen Italiaans kennen, kunnen ze in ieder geval het vele fotomateriaal bekijken in het boek die dit zou aantonen. We kunnen concluderen dat *La nuova Italia d'Oltremare* duidelijk propagandamateriaal is van het fascistisch regime.

Een boek met een iets andere invalshoek dan bovenstaande werken, is *L'Italia musulmana* (Rome, 1928) van Roberto Cantalupo. De schrijver lijkt zich eerder tolerant te willen opstellen tegenover moslims en joden, en hij benadrukt dat het fascisme niet antisemitisch is. Aangezien dit boek vrij vroeg in het fascistische tijdperk is geschreven, toen de censuur minder streng was en de rassenwetten nog niet waren ingevoerd, kon het worden uitgegeven. Zo toont de collectie dat er in de fascistische ventennio verschillende invalshoeken tot uitdrukking kwamen.

4. PERIODE 3: 1945–HEDEN

Door Violette Bandu, met medewerking van Anne-Lotte de Vries

In *I primi voli di guerra nel mondo* (Rome, 1961) wordt er nog een positief beeld gegeven van de luchtmacht in Libië. In het voorwoord lijkt het in eerste instantie alsof misstanden die hebben plaatsgevonden in de oorlog worden aangekaart en niet worden verdoezeld. Echter, naarmate men verder leest worden de misstanden goedgepraat en wordt er verteld dat de bronnen die over de misstanden schrijven als onbetrouwbaar moeten worden gezien. In eerste instantie lijkt er dus een kritische visie te worden uitgedrukt, maar dit blijkt het tegendeel te zijn. De niet-kritische visie is niet erg verassend als je opmerkt dat het werk door de luchtmacht zelf gepubliceerd is.

Sergio Romano, een van de belangrijkste historici van de buitenlandse politiek in Italië en het Ventennio, neemt in *La quarta sponda* (Milaan, 1977) een kritischere houding aan tegenover de misstanden die de Italianen hebben begaan in de oorlog. Dit blijkt onder andere uit de achterflap, waar gesproken wordt over de oorlog als "inutile" en "spaventoso". In dit werk wordt de opvatting gepresenteerd dat de oorlog in Libië zinloos, nutteloos en beangstigend zou zijn geweest.

Ook een boek van Romain Rainero, *Paolo Valera e l'opposizione democratica all'impresa di Tripoli* (Rome, 1983), gewijd aan een Italiaanse socialistische schrijver en journalist, documenteert een kritische visie op de Libische oorlog. Zo is er een spotprent opgenomen van een kerstboom waar dode mensen aan hangen in plaats van ballen. Op de top van de boom, waar een piek zou moeten staan, wappert de vlag van het Italiaanse koninkrijk. Deze spotprent werd in 1911 in de *Avanti!* gepubliceerd en geeft commentaar op de slachting van de bevolking in Libië die de Italianen verricht hebben naar aanleiding van een aanval bij Sciar Sciat eind oktober 1911. Daarin werden vijfhonderd Italiaanse soldaten gedood. Als wraakactie hebben de Italianen honderden Libische burgers afgeslacht. De spotprent neemt dan ook duidelijk een kritische houding aan ten opzichte van de Italianen.

Een ander werk dat authentieke bronnen laat spreken is *Gli esiliati libici nel periodo coloniale* (Rome, 2005) van Salaheddin Hasan Sury & Giampolo Malgeri. Dit is een publicatie van *Istituto Italiano per l'Africa e l'Oriente* en bestaat uit een selectie van

SAPEVICHE...

Het koloniale verleden heeft tot op heden een bepalende rol gespeeld in de relatie tussen Italië en Libië. Nadat Libië onafhankelijk werd in 1951, had het een vreedzame en goede diplomatieke band met Italië. Dit veranderde echter toen in 1969 Muammar Ghaddafi via een militaire coupe aan de macht kwam. Contacten met Italië werden door Ghaddafi gebrandmerkt als neo-kolonialistisch zijnde. Centraal in het nieuwe beleid van Ghaddafi was het verkrijgen van een financiële compensatie voor de geleden schade in Libië tijdens het koloniale bewind van Italië. De Italiaanse overheid ging hier niet op in. Sterker nog, het zou tot 1998 duren totdat Italië zich bereid toonde om zijn officiële excuses te maken voor het koloniale verleden. Desondanks duurde het tot in 2008 tot een dergelijk excuus er kwam. In het *Trattato di Amicizia, Partneratio e Cooperazione* sloten Berlusconi en Ghaddafi voor eens en altijd het 'zware en moeilijke' verleden. In ruil ontving Libië een investering van 5 miljard euro over een periode van 20 jaar. Volgens critici vormde het verdrag echter vooral om economische en strategische belangen te dienen. Het koloniale verleden van Italië, zo betoogt beroemd historicus Angelo Del Boca, is nauwelijks aanwezig in de hedendaagse samenleving.

documenten over de omstandigheden van Libische bannelingen tijdens de oorlog. Deze publicatie geeft een verandering weer in het onderzoeksveld van de laatste jaren. Er wordt meer bronnenonderzoek verricht, onder andere over de wantoestanden in de oorlog in Libië, de omgang van de Italianen met de plaatselijke bevolking en de sanitaire voorzieningen.

Een opvallende publicatie is het boek van Leone Veronese jr., genaamd *L'occupazione italiana della Libia* (Trieste, 2011). Dit boek, dat vooral foto's toont die tijdens de bezetting zijn genomen, is precies 100 jaar na de Italiaanse bezetting van Libië gepubliceerd. Het lijkt hierdoor op een jubileumuitgave, wat vrij markant is. De auteur van dit werk bewaart een beperkte historische afstand. Door het gebruik van woorden als "nostra" ("ons") gebruikt, wordt zichtbaar dat hij zich identificeert met de Italianen van die tijd. Hoewel hij de gebeurtenissen niet kan hebben meegemaakt, lijkt hij ze dichterbij te willen halen en kan zijn taalgebruik daarbij enigszins patriottisch overkomen.

5. CONCLUSIE

In werken uit de pre-fascistische periode komt een verscheidenheid aan standpunten over de Italiaanse kolonisatie naar voren. Zo zagen we een boek dat geschreven is vanuit interventionistisch standpunt, maar er kwamen ook werken aan bod waarin heel andere opvattingen worden geuit, zoals dat van de schrijver Ernest H. Griffin, die de kant van de inheemse volkeren kiest. Deze verschillende standpunten kunnen we verklaren uit het feit dat de censuur minder streng was dan in de decennia erna; er was relatieve vrijheid van meningsuiting.

Een strenge censuur was echter sterk aanwezig in het fascistische tijdperk, en veel van de bestudeerde werken hebben dan ook een duidelijk fascistische lading en staan zeer positief tegenover de kolonisatie van Libië, waar de Italianen de Libiërs 'beschaving' zouden brengen. Van belang is de tijd waarin de werken zijn geschreven; zo hebben we ook een boek gezien waarvan de schrijver eerder het niet-antisemitische en constructieve karakter van het fascisme wil benadrukken, vroeg in de fascistische periode. In die tijd was het nog mogelijk om zo iets te schrijven.

In de laatste periode zien we ten slotte weer uiteenlopende standpunten. In deze periode is de censuur weer afgenomen en de tijd van kolonisatie is bovendien al kortere of langere tijd voorbij, waardoor schrijvers kritischer kunnen zijn over het optreden van de Italianen in Libië. We zien dan ook meerdere werken waarin een kritische houding wordt aangenomen. Opvallend is dat dit niet bij alle bestudeerde boeken het geval is. Er bevinden zich ook enkele werken in de collectie waarin amper afstand wordt genomen van de daden die de Italianen in Libië begingen.

De collectie is van groot belang omdat ze meerdere periodes beslaat en er verscheidene standpunten worden belicht. Als men zou willen onderzoeken hoe er in Italië in een bepaalde periode over de Italiaanse kolonisatie in Libië werd gedacht, dan biedt deze collectie een schat aan informatie. Het is hierbij wel van belang om rekening te houden met de betrouwbaarheid van de bronnen, met name in het fascistische tijdperk, maar er is geen enkele periode waarin alléén onbetrouwbare bronnen te vinden zijn. Bovendien biedt het fascistische propagandamateriaal weer mogelijkheden voor heel ander onderzoek. Al met al is de collectie over Libië zeer divers en veelomvattend, en is het zowel voor studenten als voor onderzoekers interessant om deze werken te raadplegen.

Dit artikel is geschreven naar aanleiding van een workshop in het kader van een collegereeks over de geschiedenis van het moderne Italië.

OPROEP!

DI OCCHIO!

Vind jij het leuk om volgend studiejaar mee te werken aan de nieuwsbrief van Occhio? Wij zoeken namelijk nieuwe leden die vol enthousiasme en creativiteit nieuwe nieuwsbrieven willen maken. Het is leuk als je zelf graag artikels schrijft, maar dit is zeker geen vereiste! Het belangrijkste is dat je nieuwe leuke ideeën voor de nieuwsbrief kan bedenken en mensen aan kan sporen om deze stukjes te gaan schrijven.

Ben je geïnteresseerd of heb je nog twijfels en/of vragen? Mail dan naar: letrecorone@hum.leidenuniv.nl

OC